

V knihe Daniel sa pozrieme na príbeh kráľa Nabuchodonozora, aby sme sa z neho poučili. Udalosti, ktoré sa dejú v babylonskom kráľovstve počas odvedenia Božieho ľudu, Izraela, do zajatia, mocne zjavujú Božiu zvrchovanosť, Božie riadenie celých dejín národov, Boží plán súdu a spásy a nastolenia večného Božieho kráľovstva a učia nás o potrebe pokory a poslušnosti Bohu.

Prenesieme sa do 6. storočia pred Kristom, kedy babylonský kráľ Nabuchodonozor dobyl Jeruzalem a odviezol obyvateľov južného kráľovstva, Judska, do zajatia, pričom ulúpil aj zariadenie chrámu. Týmto sa zavŕšilo odvedenie celého Božieho ľudu (severné aj južné kráľovstvo) do zajatia v Babylone. Bol to Boží trest nad Božím ľudom pre ich neposlušnosť (Daniel 1:2). Boh vydal Izraelcov do ruky babylonského kráľa.

Kráľ Nabuchodonozor si nechal vybrať popredných mládencov zo zajatého národa za radcov a mudrcov. Bol medzi nimi aj Daniel a jeho traja priatelia (Daniel 1). Týchto štyroch Boh obdaril takou múdrosťou (1:17), že boli desaťkrát múdrejší než učenci babylonského kráľovstva (1:19). Danielovi dal aj dar vidiaceho (proroka), takže vedel aj vykladať sny.

Kráľovi Nabuchodonozorovi sa sníval sen, ktorý ho veľmi predesil. Tak veľmi túžil po výklade, že spravil neobyčajnú vec: Okrem výkladu žiadal od učencov aj oznámenie samotného sna, aby mal istotu, že výklad bude rýdzi (2:5). Kto by to nedokázal, mal byť na rozkaz kráľov zabitý. Učenci sa bránili, lebo vraj také niečo sa ešte nikdy nikomu nepodarilo a je to nemožné: „A vec, ktorú žiada kráľ, je zriedkavá a ťažká, a nieto iného, kto by ju mohol povedať pred kráľom krome bohov, ktorí však nemajú svojho obydlija s telom“ (2:11). Z tohto verša vidíme, že spoločnosť v babylonskom kráľovstve nebola ani ateistická, ani materialistická. Mali poznanie, že existujú duchovné bytosti (bez tela), ponebeské mocnosti, ktoré nazývali „bohovia“. Chápali aj toľko, že vec, ktorú žiada kráľ, je takej povahy, že človek sám od seba nie je toho schopný. Vec si vyžaduje zjavenie, v ich ponímaní zjavenie od duchovných mocností (bohov). Kráľa ich reakcia rozhnevala, trval na svojom a vraždenie učencov sa rozbehlo. Zastavil ho až Daniel, ktorý oznámil sen kráľovi a aj mu ho vyložil. Danielovi zjavil ako sen, tak aj jeho výklad, sám Boh nebies, Najvyšší (Hospodin). Daniel učinil pri tejto príležitosti vyznanie, pri ktorom sa oplatí zastaviť (2:20-23). Toto vyznanie vyzdvihuje Božiu zvrchovanosť, ľudskú závislosť na Bohu a ľudskú potrebu Božieho zjavenia (tajomstva, poznania, slova). Poučme sa od Daniela a nech je jeho vyznanie rovnako aj našim vyznaním.

Daniel odhalil kráľovi, že pozná sen, a je schopný ho aj vyložiť, ale len a len vďaka Božiemu zjaveniu (2:27-28), nie kvôli vlastným kvalitám či vlastnej múdrosti: „Je Boh na nebesiach, ktorý zjavuje tajomstvá“. „Daniel odpovedal pred kráľom a riekol: Tajomstvo, ktoré žiada kráľ zvedieť, nemôžu povedať kráľovi mudrci ani hvezdári ani iní učenci alebo veštcí“ Vezmime si to k srdcu aj my. Medzi najväčšie tajomstvá patrí otázka pôvodu sveta a života a otázka, čo bude po smrti. Podobne ako v prípade poznania tajomstva kráľovho sna, ktoré nemohli poznať kráľovi učenci a vyžadovalo si Božie zjavenie, rovnako tak na otázku pôvodu sveta a života a na otázku „čo bude po smrti“ odpoveď nepoznajú a nemôžu poznať súčasní učenci (vedci a filozofi), ani náboženský predstavitelia či rôzni mystici (vedomci, veštcí, hvezdári, čarodejníci). Pre poznanie týchto odpovedí potrebujeme Božie zjavenie – Božie slovo. Nehľadáme odpovede na tieto otázky v modernej vede a evolučnej teórii, odpovede dáva zapísané Božie zjavenie, Písmo (Židom 1:1).

Daniel sen kráľovi vyložil. Išlo o eschatologické (eschatologické = týkajúce sa budúcich vecí konca vekov) proroctvo o večnom Božom kráľovstve, ktorému na Zemi predchádzajú ešte štyri iné zemské kráľovstvá (ríše), pričom prvé z nich je Nabuchodonozorovo kráľovstvo, Babylonská ríša (2:29-45). Z tohto proroctva poznávame neohraničenú Božiu zvrchovanosť, to, ako Boh sám riadi celé dejiny ľudstva, históriu všetkých národov, „osud“ všetkých kráľovstiev. Boh dáva cez sen a Danielov výklad Nabuchodonozorovi milostivo poznať, že nad všetky kráľovstvá je Božie večné kráľovstvo, ktoré aj bude inaugurované vo svojom čase. A pri tomto zjavenom poznaní Nabuchodonozor učinil svoje prvé veľké vyznanie: „Je vskutku pravda, že váš Boh je Bohom bohov a Pánom kráľov a zjavuje tajomstvá“ (2:47). Zastavme sa pri tomto vyznaní.

Na rozdiel od súčasnosti, kedy je veľmi rozšírený materialistický svetonázor, v ktorom sa verí, že neexistuje Boh, neexistujú anjeli ani žiaden duchovný svet a duchovné mocnosti, Nabuchodonozor nebol ateista či materialista, veril v božstvá (bohov), ktoré boli aj v babylonskej ríši modloslužobne uctievané (pozrite Daniel 1:2). V tej ére mali národy svojich bohov, ktorých uctievali, a o ktorých verili, že majú nejakú moc nad svetom (napríklad Daniel 2:11). V tomto vyznaní je dôležité to, že kráľ rozpoznáva, že Hospodin (Boh s veľkým „B“), ktorého nazýva Bohom Daniela a jeho druhov, je Pánom (Bohom) nad všetkými „bohmi“ (duchovnými mocnosťami, bohmi s malým „b“) a je Pánom nad ľudskými kráľmi, teda je Najvyšší vládca. Z tohto vyznania sa poučme, vezmeme si ho za svoje. Rovnako kráľ vyznáva, že Hospodin je Zjaviteľ. Poučme sa aj z tohto vyznania. Následne kráľ povýšil Daniela za pána nad celou krajinou, za knieža vojvodov a za šéfa nad mudrcmi Babylona. Na Danielovu žiadosť ustanovil kráľ aj troch Danielových druhov za správcov nad babylonskou krajinou. Daniel odvtedy býval na dvore kráľovom.

Po takomto vyznaní by sme očakávali, že odteraz bude Nabuchodonozor v Boha veriť, že bude kráčať s Bohom. Čo však nasleduje? Nabuchodonozor dá spraviť zlatý modlársky obraz (z veršov Daniel 1:2 a 3:12 môžeme usudzovať, že svojmu bohu, Chaldejskému božstvu) a prikáže pod hrozbou smrti všetkým čelným predstaviteľom ríše, vrátane troch Danielových druhov, aby sa zhromaždili na posviacku obrazu a klaňali sa mu (Daniel 3:1-6). Danielovi druhovia to odmietli a Chaldejci na nich žalovali, že sa neklaňajú obrazu a „nectia si Nabuchodonozorových bohov“ (3:12). Poklonenie sa obrazu, uctievanie babylonských bohov (3:14), znamenalo modloslužbu, ktorú Boh nenávidí a zakazuje. Božská úcta patrí len

Hospodinovi samotnému. Ide pri tom o veľa.

Keď satan pokúšal Pána Ježiša na púšti (Lukáš 4:5-8), čo všetko mu ponúkol ak sa mu pokloní? Všetky kráľovstvá sveta s ich slávou a mocou. Pán Ježiš mu odpovedal: „je napísané: Pánovi, svojmu Bohu, sa budeš klaňať a jemu samému budeš svätoslúžiť!“. Danielovi druhovia volili radšej smrť než zachrániť si časný život a zhrešiť hriechom modloslužby. Vezmime si z toho veľké ponaučenie. Boh to s uctievaním svojej osoby a nenávisťou voči modloslužbe berie veľmi vážne. Teraz možno nemáme do činenia s takýmto druhom modloslužby, ale poučenie má aj tú rovinu, že svojho Pána nesmieme zapierať, ale vyznávať. Pán Ježiš predsa povedal (Matúš 10:33): „A kto by mňa zaprel pred ľuďmi, toho i ja zapriem pred svojím Otcem, ktorý je v nebesiach“ (pozrite aj 2. Timoteovi 2:12). A naopak, dobré vyznanie dôjde hojnej odmeny (1. Timoteovi 6:12-13; Židom 4:14 a 10:23).

Kráľ vyzval Danielových druhov k modloslužbe: „či úmyselne nectíte môjho boha ani zlatému obrazu, ktorý som postavil, sa neklaniate?“ (3:14). Kráľ vo svojej prchlivosti a nerozume vyriekol aj nasledovné slová: „Ale ak sa nebudete klaňať, budete v tú istú hodinu uvrhnutí doprostred ohnivej pece rozpálenej, a potom kde ktorý boh je to, ktorý by vás vytrhol z mojich rúk?!“ (3:15). Čo to tu kráľ vyriekol? Ten istý kráľ, ktorý predtým učinil to nádherné a veľkolepé vyznanie o tom, že Hospodin je Najvyšší, je Boh, sa teraz sám pasuje za boha, z ktorého ruky žiaden iný boh nemôže vytrhnúť, teda de facto za najvyššieho z bohov. Podľa kráľa, keď on ich uvrhne do pece, niet žiadnej inej vyššej moci, ktorá by ich mohla zachrániť. Nabuchodonozor tým zaprel Boha, kompletne zaprel svoje predchádzajúce vyznanie o Bohu. Aká je odpoveď Danielových druhov? „tvojich bohov ctiť nebudeme ani zlatému obrazu, ktorý si postavil, sa nebudeme klaňať“ (3:18). Ako správcovia krajiny, ktorí kráľa poslúchali a rešpektovali ako Bohom ustanovenú autoritu, poznajú hranice poslušnosti ľudskej autorite: Viac treba poslúchať Boha ako ľudí. Boh ustanovuje kráľov a predstaviteľov úradnej moci na zemi, ktorých máme ctiť a poslúchať (Títovi 3:1; Rímskym 13:1-7). Hranicou našej poslušnosti však je, keď tieto úradné moci žiadajú niečo, čo je v rozpore so zjavenou Božou vôľou, s Božími príkazmi. V podobnej situácii sa ocitli aj učeníci Pána Ježiša, keď stáli pred náboženskými vodcami svojej krajiny, ktorí od nich žiadali zaprieť vieru. Nemožno: „Viac treba poslúchať Boha ako ľudí“ (Skutky 5:29).

Postoj Danielových druhov „nezaprieť vieru“ je nekompromisný a pevný, a to aj za cenu smrti. Odvetia kráľovi: „Ak tak chce náš Boh, ktorého my ctíme, ten nás môže vytrhnúť z ohnivej pece rozpálenej a vytrhne aj z tvojich rúk, ó, kráľu! Ale ak nie, nech ti je známe, ó, kráľu, že tvojich bohov ctiť nebudeme ani zlatému obrazu, ktorý si postavil, sa nebudeme klaňať.“ (Daniel 3:17-18). Nevedeli dopredu, či ich Boh vytrhne z tejto smrti ohňom v peci. To nič nezmenilo na ich viere a odhodlaní poslúchať Boha až za cenu smrti. Len takúto vieru Boh prijme a odmení – žiadnu inú. Spomeňme si na učeníka Štefana, keď ho kvôli viere v evanjelium, viere v Pána Ježiša, kameňovali. Spomeňme si na Jána Husa, na Martina Luthera, keď pod hrozbou trestu smrti vyznal, že nemôže zaprieť, lebo jeho svedomie je držané vierou v Božie slovo. Podobne konali mnohí mučeníci novozmluvnej éry, ktorí zomierali kvôli viere v evanjelium počas storočí mučeníckou smrťou, podobne ako aj muži a ženy viery a proroci v čase pred príchodom Pána Ježiša Krista (Židom 11:35-38): „A jedni boli mučení na mučidlách neprijmúc oslobodenia, aby dostali lepšieho vzkriesenia. Druhí zakúsili posmechov a bitky a k tomu pút a žalára; boli kameňovaní, pokúšaní, pílami rezaní, zomreli vraždou meča; skrývajúci sa chodili sem a tam v ovčích a kozích kožiach, strádajúci, súžení, trápení, ktorých svet nebol hoden; blúdili po púšťach a po vrchoch a skrývali sa po jaskyniach a po dierach zeme“. Zoberme si veľké poučenie z postoja srdca Danielových druhov – viera odhodlaná ísť až na smrť.

Ako reaguje a koná kráľ? Ten kráľ, ktorý vyznal o Bohu, že je Najvyšší a povýšil Daniela a jeho druhov na najvyššie posty v ríši, teraz nechá hodiť do pece troch Danielových druhov. Zaprel svoje vyznanie. Danielovi druhovia boli hodení poviazaní do ohnivej pece, aby tam zomreli. A čo sa stalo? „Vtedy sa predesil kráľ Nabuchodonozor a vstal rýchle a odpovediac riekol svojim radcom: Či sme neuvrhli troch mužov doprostred ohňa poviazaných? Odpovedali a riekli kráľovi: Je pravda, kráľu. Odpovedal a riekol: Hľa, ja vidím štyroch mužov nepoviazaných, ktorí slobodne chodia prostred ohňa, a nieto na nich porušenia, a ten štvrtý je na pohľad podobný synovi bohov. Vtedy sa priblížil Nabuchodonozor čelusti ohnivej pece rozpálenej, odpovedal a riekol: Sadrach, Mézach a Abednégo, služobníci Najvyššieho Boha, vyjdite a podťe von! Vtedy vyšli Sadrach, Mézach a Abednégo zprostred ohňa. A zhromaždili sa satrapovia, vojvodovia, náčelníci a radcovia kráľovi a hľadeli na tých mužov, že oheň nemal nijakej moci nad ich telami, ba ani len vlas na ich hlave nebol oškvrklý, a ich plášte neboli zmenené, ani neprešiel na nich zápach ohňa“ (Daniel 3:24-27).

Po tomto obrovskom nadprirodzenom svedectve Nabuchodonozor učiní druhé veľké a pravdivé vyznanie: „Vtedy odpovedal Nabuchodonozor a riekol: Nech je požehnaný Boh Sadrachov, Mézachov a Abednégov, ktorý poslal svojho anjela a vytrhnul svojich služobníkov, ktorí dúfali v neho tak, že neposlúchli ani rozkazu kráľovho, ale vydali svoje telá v záhubu, aby neslúžili ani aby sa neklaňali niktorému bohu krome svojmu Bohu. A preto nariaďujem, aby každý človek z ktoréhokoľvek národa, ľudu alebo jazyka, ktorý by povedal niečo rúhavé proti Bohu Sadrachovmu, Mézachovmu a Abednégovmu, bol rozsekaný na kusy, a jeho dom aby bol obrátený na hnojisko, pretože nieto iného Boha, ktorý by mohol vytrhnúť ako on. Vtedy zase zvelebil kráľ Sadracha, Mézacha a Abednéga, takže sa mali dobre v krajine Babylona. Kráľ Nabuchodonozor všetkým národom, ľuďom a jazykom, ktorí bývajú na celej zemi: Nech sa vám rozmnoží váš pokoj! Vidí sa mi byť slušným, aby som rozprával znamenia a divy, ktoré učinil pri mne Najvyšší Boh. Aké veľké sú jeho znamenia a aké mocné jeho divy! Jeho kráľovstvo je večným kráľovstvom, a jeho panstvo trvá z pokolenia na pokolenia“ (3:28-33). Z tohto obratu u Nabuchodonozora sa poučme a jeho vyznaním sa inšpirujeme.

Ako pokračoval jeho príbeh? Žil ďalej už ako zbožný kráľ, vyznávajúci vládu Hospodina? Kráčať s Bohom? Žiaľ nie! Prezradil to jeho sen, ktorý sa mu sníval, a ktorý mu opäť vyložil Daniel. Sen mal kráľovi ukázať, že sa opäť povýšil a zabudol na Boha a odkrýva, aká lekcia je kráľovi pripravená, ktorá ho má vyučiť, že: „že poznajú živí, že Najvyšší panuje nad kráľovstvom ľudí, a že komu len chce, tomu ho dá, a poníženého z ľudí povyšuje a ustanovuje nad ním“ (4:14). Lekcia je nasledovná: „Vyženú ťa spomedzi ľudí, a budeš mať obydlie s poľnou zverou, budú ti dávať jesť bylinu ako volom a budú ťa máčať nebeskou rosou“ (4:22). Dokedy má trvať lekcia: „a prejde ponad teba sedem časov, až dokiaľ nepoznáš, že Najvyšší panuje nad kráľovstvom človeka a že komu chce, tomu ho dá.“ Daniel vyučuje kráľa, káže mu, vedie ho k pokániu (4:24): „Preto, ó, kráľu, prijmi moju radu a lám svoje hriechy spravodlivosťou a svoje neprávosti činením milosrdenstva utrápeným, ak by azda bolo nejako predĺženia tvojmu pokoju“. Daniel vedie Nabuchodonozora k životu s ovocím trvalého pokánia. Čo nám to pripomína? Ján Krstiteľ, keď krstil, čo kázal tým, ktorých nazval vreteničie plemä? (Matúš 3:7-8) „A keď videl i mnoho farizeov a sadúceov, že idú k jeho krstu, povedal im: Vreteničie plemä, ktože vám ukázal, aby ste utiekli budúcu hnev? Neste teda ovocie, hodné pokánia.“ Aká je kráľova reakcia? Kajaľ sa? Nie, lebo príbeh pokračuje takto (Daniel 4:25): „No, všetko to prišlo na kráľa Nabuchodonozora“. Prišlo to preto, lebo namiesto pokorenia sa a pokánia, sa kráľ povýšil vo svojom srdci (4:26-30). Poučme sa. Najhoršia vec, ktorú môže človek urobiť, je povýšiť sa, zostať pyšným a samospravodlivým, spoliehať sa na seba, na vlastnú silu a schopnosti, namiesto pokorenia sa pred Bohom, namiesto učinenia pokánia, namiesto dôverovania Bohu a spoliehaniu sa na neho.

Po tejto veľkej, tvrdej a zázračnej (nadprirodzenej) lekcii, po uplynutí siedmych časov, vidíme, že kráľ prišiel opäť k rozumu a pravda ho „osvietila“. Opäť, už po tretí krát urobil veľké vyznanie (4:31-34): „dobrorečil som Najvyššiemu a Živému na veky som chválil a oslavoval, ktorého panstvo je večným panstvom, a jeho kráľovstvo trvá z pokolenia na pokolenie. A všetci obyvatelia zeme sú počítaní ako čo by nič, a podľa svojej vôle činí s vojskom nebies i s obyvateľmi zeme, a nie je nikoho, kto by ho uderil po ruke a povedal mu: Čo to robíš?“. Nabuchodonozor vyznáva, že Boh je večný, má život sám v sebe, je najvyšší vládca a večný vládca, jediný pravý Boh, a je úplne zvrchovaný. Nech je toto vyznanie aj našim vyznaním.

Príbeh tu končí a my sa nedozvieme, či toto vyznanie ostalo trvalým vyznaním Nabuchodonozora. Videli sme ho už skôr až dvakrát urobiť takéto vyznanie, a potom to vyznanie zaprieť svojim postojom srdca, svojimi slovami a svojimi skutkami – svojim konaním, svojim životom. Aké ponaučenie si z toho vezmeme? Neurobme to, čo urobil Nabuchodonozor. Ostaňme pri jeho vyznaniach a tento postoj srdca, toto vyznanie perami a nový život s trvalým pokáním a trvalou pokorou v srdci žime skrze obrátenie, odpustenie hriechov, skrze Pána Ježiša Krista, skrze vieru v evanjelium, skrze poslušnosť viery a skrze donášanie ovocia až do konca.

Je dôležité, keď k človeku prichádza Božie zjavenie, ako prišlo k Nabuchodonozorovi cez sny a cez životnú lekcii, dnes najmä cez zvestované Božie slovo a možno aj v spojení s nejakou ťažkou životnou situáciou, aby sa človek pokoril pred Bohom, učinil pokánie a uveril v evanjelium, prijal odpustenie hriechov skrze Ježiša Krista a prijal ho za svojho Pána, prijal dar nového života. Vyvaruj sa toho, aby si premeškal deň svojho navštívenia. Vyvaruj sa toho, aby si cúvol zo svojho odhodlania alebo zaprel svoje vyznanie, ako to urobil Nabuchodonozor. Vezmi si ponaučenie aj z Izraelského ľudu a ich premeškaného navštívenia (Lukáš 19:41-44):

„A keď sa priblížil a uvidel mesto, zaplakal nad ním a povedal: Ó, keby si aj ty bolo poznalo,

a to aspoň v tento tvoj deň, čo je k tvojmu pokoju! Ale teraz je to skryté pred tvojimi očami!

Lebo prídu na teba dni, že tvoji nepriatelia nahádzu okolo teba val a obklúčia ťa

a zovrú ťa zo všetkých strán a zrovnajú ťa so zemou i tvoje deti v tebe

a nenechajú v tebe kameňa na kameni, pretože si nepoznalo času svojho navštívenia.“